

Historie Veelerveen afl. 1 Het ontstaan van het landschap rond Veelerveen

De komende tijd zal in de Kraante elke keer een aflevering verschijnen van 'Historie Veelerveen'. In deze bijdrage zullen onderwerpen uit het verleden van Veelerveen worden belicht. Dat kan gaan over een gebeurtenis, een periode, één of meerdere perso(o)nen, woningen, landschap, landbouw, industrie, onderwijs, kerkelijk leven of verenigingen.

Bij elke bijdrage zal ook worden vermeld van welke bronnen (boeken, archieven, foto's, internet, kaarten, interviews) gebruik is gemaakt. Als u geïnteresseerd bent in een onderwerp, kunt de bronnen gebruiken om zelf verder te lezen.

Aan het eind van elke bijdrage zal worden vermeld wat het onderwerp zal zijn van de volgende bijdrage. Als u voor die bijdrage informatie heeft, kunt u dat laten weten door een mail naar

historieveelerveen@gmail.com te sturen.

Het ontstaan van het landschap rond Veelerveen

Als wij nu uit het raam van ons huis kijken, zien wij een landschap dat er overzichtelijk en geordend uitziet: huizen, wegen, paden, sloten, kanalen, bossen. Vroeger, ongeveer 500.000 jaar geleden, zat het gebied Westerwolde waar Veelerveen deel van uitmaakt, aan het begin van de eerste van drie ijstijden. In de ijstijd kon het hard vriezen (tot zeker -50 graden in de winter), zomers werd het niet veel warmer dan tien graden. Het landschap was kaal waar grassen, mossen en kruiden groeiden. De laatste ijstijd (115.000 -12.000 jaar geleden) zorgde er voor dat het huidige Westerwolde¹ onder een metersdikke laag dekzand werd bedolven. Dat dekzand is de basis van grote delen van Westerwolde (ook Veelerveen) waarop dorpen en boerderijen zijn gebouwd.

Pakweg 8000 jaar geleden kenden de hogere delen van Westerwolde loofbossen. Het lagere gedeelte, waartoe ook Veelerveen behoorde, was natter. Oorzaak was het water dat van de hogere gedeelten van Westerwolde naar het noorden (Eemsmonding) stroomde. In de lagere gedeelten van Westerwolde vormde zich dus bovenop de meters dikke laag dekzand ook hoogveen. Dat is het grote Bourtanger moeras geworden. Op het kaartje ² hieronder het donkere gedeelte. Ook is goed te zien dat het hogere gedeelte van Westerwolde niet in dit moerasachtige gebied lag. Het gebied dat nu Veelerveen is, lag net in het bovenste gedeelte van het rechterdeel van het Bourtanger moeras.

¹ Westerwolde betekent 'het woud in het westen'. Westerwolde komt voor het eerst rond 900 na Chr. voor in een inkomenslijst van de abdij van Werden aan de Ruhr als Westerwalda. Westerwalda maakte deel uit van Westfalen in Saksen (Duitsland).

² Bron: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/2/22/Bourtangermoeras.png/390px-Bourtangermoeras.png>

Wat is veen en hoe ontstaat het?

Laagveen ontstaat van onderop. Planten die in het water groeien, sterven af en zinken naar de bodem. Als ze op de bodem van het water liggen, komt er geen zuurstof. Gevolg is dat ze niet vergaan. Doordat in de loop van de tijd steeds meer planten vergaan, wordt die laag steeds dikker. Zo dik dat die aan het wateroppervlak komt. En dan kan er een zogenaamd moerasbos op.

Hoogveen ontstaat van bovenop. Bovenop het water groeien veenmossen. Veenmos kun je vergelijken met een spons. Veenmossen houden veel water vast. Daardoor groeit het veen boven het water uit. Regenwater dat voedselarm is, zorgt er voor dat het veen blijft groeien.

Dat hoogveen is aan het begin van de 20^e eeuw achter Veelerveen richting Duitse grens ontgonnen en zo is het akkerland achter Veelerveen richting Duitse grens ontstaan. Een stukje hoogveen is nog altijd achter Veelerveen te vinden. Oostelijk van Veelerveen en noordelijk van het Hebrecht ligt langs een van de wijken nog een smalle strook niet geheel afgegraven hoogveen. De toplaag hoogveen is wel afgegraven en het perceel is nu beplant met bos.³

In de volgende aflevering wordt aandacht besteed aan de vroege bewoning in Westerwolde/Veelerveen.

Gebruikte bronnen:

1. Landschapsbiografie van Westerwolde. Jochem Abbes, Jan Bakker, Bauke Roelevink, Theo Spek, Geert Volders, Ruut Wegman. Hardback 2021 | ISBN 9789023257561 | 1 | 512 blz.
https://www.vangorcum.nl/product/100-380_Landschapsbiografie-van-Westerwolde
2. De geschiedenis van Westerwolde, deel 1 Het landschap. Stichting Gebroeders Hesse Fonds, Van Dijk&Foorthuis, Groningen 1991. | ISBN 90-528-021-8 |
3. <https://nl.wikipedia.org/wiki/Bourtangermoeras>
4. <https://geoportaal.provinciegroningen.nl/portal/apps/MapSeries/index.html?appid=9df76ebc4847f7b721ec5731aa6e9f>

Frits van Kouwenhove

historieveelerveen@gmail.com

³ Bron afbeelding kaart:

<https://geoportaal.provinciegroningen.nl/portal/apps/MapSeries/index.html?appid=9df76ebc4847f7b721ec5731aa6e9f>